

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА КОНТРОЛУ ПОСЛОВАЊА БАНАКА

**АНАЛИЗА ОДГОВОРА ДАВАЛАЦА ФИНАНСИЈСКОГ ЛИЗИНГА НА
ДОСТАВЉЕН УПИТНИК О АКТИВНОСТИМА ДАВАЛАЦА
ФИНАНСИЈСКОГ ЛИЗИНГА ИЗ ОБЛАСТИ УПРАВЉАЊА РИЗИКОМ
ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА
ЗА ПЕРИОД ЈАНУАР–СЕПТЕМБАР 2015. ГОДИНЕ**

Београд, март 2016. године

Садржај:

<i>1. Основна запажања</i>	<i>3</i>
<i>2. Уводне напомене.....</i>	<i>5</i>
<i>3. Општи подаци о даваоцима финансијског лизинга</i>	<i>6</i>
<i>4. Активност давалаца финансијског лизинга.....</i>	<i>6</i>
<i>5. Подаци о странкама.....</i>	<i>9</i>
<i>6. Обука запослених.....</i>	<i>11</i>

1. Основна запажања

Билансна сума свих давалаца финансијског лизинга је на дан 30. септембра 2015. износила 56,9 милијарди динара, што у поређењу с билансном сумом банкарског сектора чини свега 1,89% те суме. Организациона мрежа давалаца финансијског лизинга је неразвијена, а делокруг послова узак (делатност финансијског лизинга, закуп и продаја враћених предмета лизинга). Уз то, даваоцима финансијског лизинга забрањено је вршење послова платног промета, депозитних послова, кредитних послова (одобравања кредита и наплате по основу кредита) и одобравања зајмова. Ако се све наведено узме у обзир, несумњиво се може констатовати да је изложеност давалаца финансијског лизинга ризику од прања новца и финансирања тероризма на ниском нивоу.

Такође, на основу анализе достављених одговора на Упитник о активностима давалаца лизинга из области спречавања прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Упитник), који је Народна банка Србије проследила даваоцима финансијског лизинга – може се закључити да је ризик од прања новца и финансирања тероризма коме су изложени даваоци финансијског лизинга у периоду јануар–септембар 2015. године (у даљем тексту: извештајни период) на ниском нивоу. Наиме:

– усвојеним општим актима конкретизују се обавезе давалаца финансијског лизинга прописане законом и подзаконским актима којима је уређено спречавање прања новца и финансирања тероризма;

– у свом пословању даваоци финансијског лизинга воде рачуна о ризицима којима може бити изложено и матично друштво и група друштава којој припадају, при чему је важно нагласити да је седиште матичног друштва код свих давалаца финансијског лизинга који су у непосредном или посредном власништву страних лица на територији земаља које примењују високе стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма;

– сви даваоци финансијског лизинга су својим интерним актима прописали обавезу поштовања правила и примене принципа „Упознај свог клијента“;

– сви даваоци финансијског лизинга посвећују дужну пажњу обуци, пре свега запослених који су у непосредном контакту са странкама или учествују у обављању трансакција;

– сви даваоци лизинга су у извештајном периоду извршили унутрашњу контролу предузетих радњи и мера с циљем спречавања прања новца и финансирања тероризма и предузели мере за отклањање утврђених неправилности;

– сви даваоци финансијског лизинга имају израђене листе показатеља сумњивих трансакција које испуњавају услове из члана 23. Правилника о методологији за извршавање послова, у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 7/2010 и 41/2011) (у даљем тексту: Правилник). Ниједан давалац лизинга није пропустио да преузме све показатеље које је УСПН објавила на свом сајту, а извештај број давалаца је и проширио ту листу.

Даваоци финансијског лизинга су примењивали опште радње и мере познавања и прањања странке и у случајевима када су могли применити поједностављене радње и мере (у извештајном периоду је већи проценат нискоризично процењених клијената од процента примењених поједностављених радњи и мера), те се може закључити да већина давалаца финансијског лизинга није на адекватан начин разумела сврху класификације клијената. Наиме, основни циљ класификације клијената јесте адекватна, односно најбоља могућа алокација људских ресурса.

Посебно је важно истаћи да, иако је ризик од прања новца и финансирања тероризма у овој области низак, то никако не значи да се ризик од прања новца и финансирања тероризма кроз посао финансијског лизинга сме занемарити, нарочито када се узме у обзир релативно мали број запослених у сектору финансијског лизинга.

Даваоци лизинга су дужни да у својству обвезника, по Закону о спречавању прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Закон), предузму све Законом и подзаконским прописима предвиђене радње и мере неопходне за откривање и спречавање прања новца и финансирања тероризма до којих би могло доћи коришћењем овог финансијског производа.

2. Уводне напомене

Народна банка Србије је од 2010. године установила праксу посредног праћења активности давалаца финансијског лизинга у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма. Такво праћење врши се два пута годишње, и то на основу података које даваоци финансијског лизинга, у форми попуњених упитника, достављају Народној банци Србије.

Основни циљеви анализе Упитника су:

- сагледавање тренутног стања у процесу идентификовања, мерења и управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма кроз посао финансијског лизинга;
- упућивање на адекватну примену установљених правила и принципа процедуре „Упознај свог клијента“;
- посредно праћење развоја система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма код давалаца лизинга;
- уочавање евентуалних слабости и благовремено указивање даваоцима лизинга на потенцијалну изложеност ризику.

Питања у Упитнику груписана су у четири целине:

Део I: Општи подаци о даваоцима лизинга,

Део II: Активност давалаца лизинга,

Део III: Подаци о странкама,

Део IV: Обука запослених.

Анализа је вршена на основу података који су достављени Народној банци Србије, а не њиховим непосредним прикупљањем у просторијама давалаца финансијског лизинга, те су могућа извесна одступања, због чега ови подаци имају само аналитички карактер.

За извештајни период сви даваоци лизинга који послују на тржишту финансијског лизинга Републике Србије доставили су одговоре на достављени упитник.

3. Општи подаци о даваоцима финансијског лизинга

На територији Републике Србије у извештајном периоду пословало је 16 давалаца лизинга. Девет давалаца лизинга је у 100% или већинском власништву страних правних лица, шест давалаца лизинга је у 100% или већинском власништву домаћих лица (од чега пет у власништву домаћих банака са страним капиталом), док је један давалац лизинга у власништву домаће банке са страним капиталом и страног правног лица са по 50% учешћа у капиталу. Код највећег броја давалаца лизинга у чијем капиталу, непосредно или посредно (преко домаћих банака), учествују страна лица – на адекватан начин су схваћени и примењени стандарди, политике и процедуре управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма који се примењују у држави на чијој је територији седиште власника домаћих давалаца лизинга. Све стране кредитне/финансијске институције – директни и индиректни власници домаћих давалаца лизинга имају седиште на територији Европске уније.

Од укупног броја давалаца лизинга, у извештајном периоду само њих пет је пословало преко огранака. Тих пет давалаца лизинга је у извештајном периоду имало укупно 11 огранака.

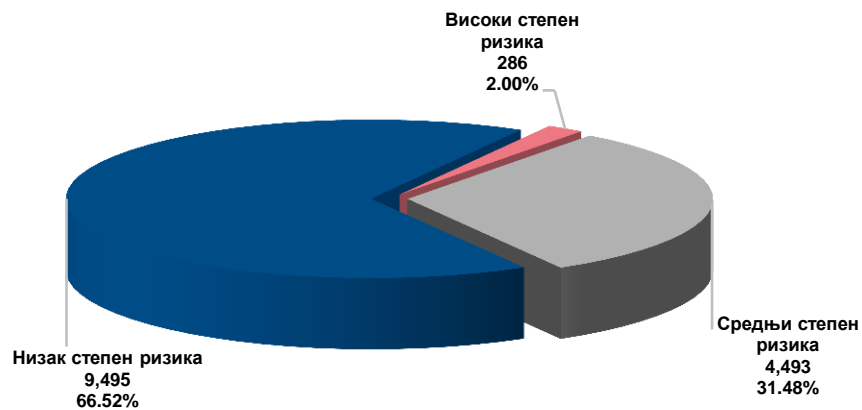
4. Активност давалаца финансијског лизинга

Сви даваоци финансијског лизинга су, на основу усвојених унутрашњих аката из области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, израдили анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма, у складу са Одлуком о смерницама за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 46/2009 и 104/2009), коју је донела Народна банка Србије.

На основу података о извршеној класификацији клијената према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, даваоци лизинга су највећи број клијената сврстали у низак степен ризика – 66,52%, затим у средњи степен ризика – 31,48% и у висок степен ризика – 2% укупног броја клијената (Графикон 1).

Веома висок проценат клијената сврстаних у низак степен ризика последица је прописане могућности (члан 5а Правилника) да обвезници имају право да процењују ризик странке на основу анализе извршене у складу са сопственим критеријумима.

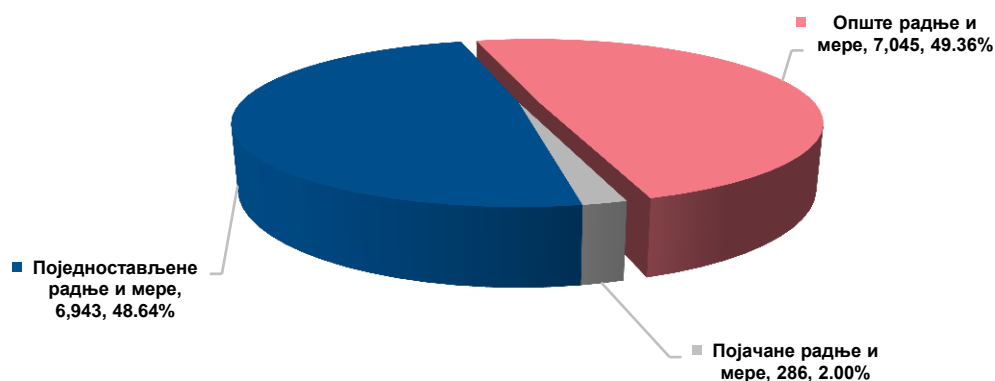
Графикон 1: **Структура странака у сектору лизинга сврстаних по степену ризика**
(на дан 30. септембра 2015)

Сагласно Закону, даваоци лизинга дужни су да примењују опште, поједностављене или појачане радње и мере познавања и праћења странке. На основу анализе одговора из Упитника, закључује се да даваоци лизинга, и поред тога што су од укупно 14.274 класификована клијента, у ниско ризичну групу сврстали њих 9.495, поједностављене радње и мере познавања и праћења странке примењују на 6.943 клијента. Опште радње и мере познавања и праћења странке примењују на 7.045 клијената, а појачане радње и мере на 286 клијената.

Графикон 2: Структура странака у сектору лизинга сврстаних по примењеним радњама и мерама праћења странке

(на дан 30. септембра 2015)

Како се види на Графикону 2, на нивоу целог сектора финансијског лизинга, опште радње и мере даваоци лизинга примењују код 49,36% клијената, без обзира на то да ли су они сврстани у ниско или средње ризичну групу, поједностављене радње и мере примењују код 48,64% клијената, а појачане радње и мере код 2% клијената. Наведени подаци указује на неадекватно разумевање суштине класификације клијената према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма. На питање из Упитника да ли су својим унутрашњим актима предвидели учесталост праћења клијената, сходно нивоу ризика у који су сврстани, сви даваоци лизинга су одговорили потврдно, што такође може указивати на неадекватну алокацију ресурса. Наиме, општим радњама и мерама свакако је предвиђено учесталије праћење него што је то предвиђено поједностављеним радњама и мерама, које би требало примењивати на нискоризичне клијенте.

У извештајном периоду свих 16 давалаца лизинга вршило је унутрашњу контролу послова у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, при чему су неправилности утврђене код три даваоца лизинга. Сви даваоци лизинга који су својим унутрашњим контролама утврдили неправилности предузели су мере за њихово отклањање.

Према добијеним одговорима, сви даваоци финансијског лизинга прекидају пословни однос с клијентом због немогућности спровођења радњи и мера познавања и праћења странке, а два даваоца лизинга одбили су сарадњу са по једном странком услед немогућности спровођења радњи и мера познавања и праћења странке.

Два даваоца лизинга је вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке поверило трећем лицу.

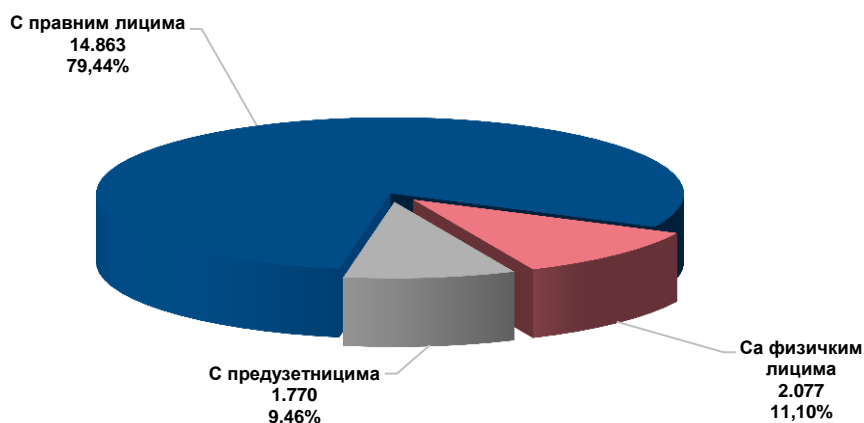
У извештајном периоду 15 давалаца лизинга је прихватило да треће лице пружа јемство за примаоца лизинга, при чему је, по оцени тих давалаца лизинга, била јасна веза између примаоца лизинга и лица које јемство нуди даваоцу лизинга – солидарног јемца. Укупан број уговора о лизингу са уговореним јемством износи 2.808 и даваоцима лизинга је била јасна веза између примаоца лизинга и јемца.

5. Подаци о странкама

Даваоци лизинга су у извештајном периоду закључили 18.710 уговора, од чега 14.863 уговора с правним лицима, 2.077 уговора са физичким лицима и 1.770 уговора с предузетницима.

Графикон 3.1: Структура странака у сектору лизинга сврстаних по броју и структури закључених уговора о финансијском лизингу

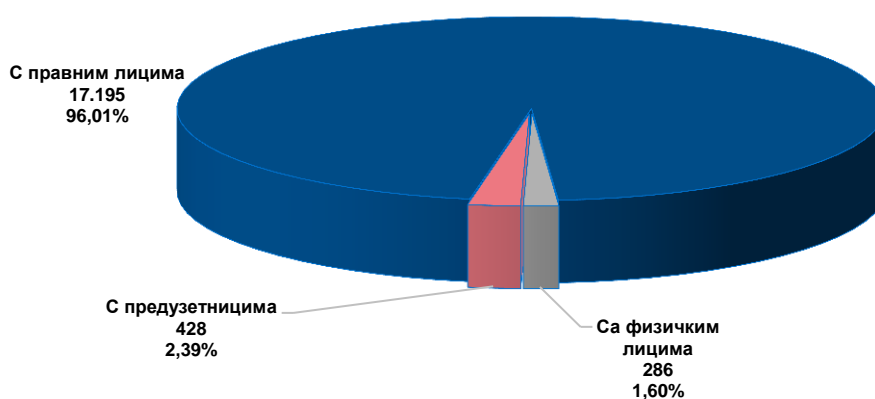
(на дан 30. септембра 2015)

Даваоци лизинга су у извештајном периоду закључили 17.909 уговора о испоруци, од чега 17.195 уговора с правним лицима, 428 уговора с предузетницима и 286 са физичким лицима.

Графикон 3.2: Структура странака у сектору лизинга сврстаних по броју и структури закључених уговора о испоруци

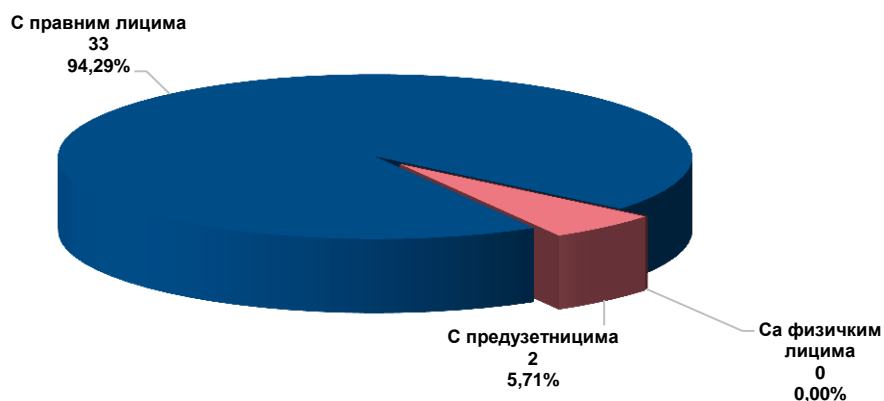
(на дан 30. септембра 2015)

Даваоци лизинга су у извештајном периоду закључили 35 уговора о закупу враћених предмета – 33 уговора с правним лицима и два уговора с предузетницима.

Графикон 3.3: Структура странака у сектору лизинга сврстаних по броју и структури закључених уговора о закупу враћених предмета

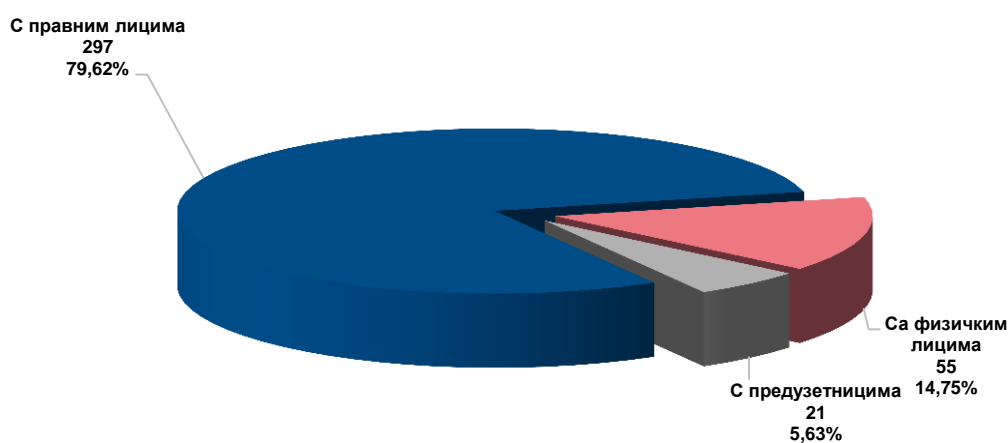
(на дан 30. септембра 2015)

Даваоци лизинга су у извештајном периоду закључили 373 уговора о продаји враћених предмета – 297 уговора с правним лицима, 55 уговора са физичким лицима и 21 уговор с предузетницима.

Графикон 3.4 Структура странака у сектору лизинга сврстаних по броју и структури закључених уговора о продаји враћених предмета

(на дан 30. септембра 2015)

6. Обука запослених

У сектору финансијског лизинга на дан 30. септембра 2015. години било је укупно 428 запослених. Сви даваоци лизинга су израдили програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених који обављају послове откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Даваоци лизинга обуку запослених обављају према годишњем плану и програму. Дванаест давалаца лизинга обуку врши једанпут годишње, или чешће у случају промене законских аката, а четири даваоца лизинга два пута годишње. Обуку најчешће врше овлашћена лица и њихови заменици, и то: презентацијама у тренинг-центрима, путем предавања и онлајн презентација, кроз групне или појединачне консултације, директном обуком лицем у лице, достављањем аката запосленима о изменама и допунама Закона у *powerpoint*-у формату, уз аудитивно-визуелни метод излагања и објашњење садржаја, путем интерног портала, електронским путем, путем индивидуалних обука. Тестови провере

знања из области спречавања прања новца и финансирања тероризма врше се једном годишње и чувају се у папирној или електронској форми пет година.